

TÜRKİYE'DE DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Mustafa BAYAZİT¹
Mustafa SABİR²
Cihan KIZILBAĞ³
Hüseyin NURBİYE⁴

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların doküman analizi ile incelenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda 2017-2021 yılları arasında yürütülmüş olan toplam 106 lisansüstü tezi incelenmiştir. Bu amaç kapsamında değerler eğitimi inceleyen çalışmaların temel özelliklerinin neler olduğu ele alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analiz yöntemi olarak nitel veri analiz tekniklerinden olan betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Söz konusu lisansüstü çalışmaların incelenmesinde; araştırmacılar tarafından ilgili literatürden yararlanılarak geliştirilen “Yayın İnceleme Formu” kullanılmıştır. Yayın inceleme formu; araştırmanın yıllarına, veri türlerine, araştırma desenlerine, örneklem grubuna ve son olarak temalarına göre oluşturulmuştur. Araştırma bulgularına göre; Türkiye’de değerler eğitimi ile ilgili yapılmış lisansüstü çalışmaların en fazla 2020 yılında yapıldığı ve araştırma türü olarak karma araştırma yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir. Aynı zamanda tezler araştırma temalarına göre incelendiğinde olumlu değerler temasında saygı değeri dikkat çekecek düzeydedir. Olumsuz değerler temasında ise kindarlık değerinin ön planda olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Eğitim, Değerler Eğitimi, Lisansüstü, Doküman analizi.

¹ Müdür, Taşlı Mezrası İlkokulu, E-posta: mustafabayazit21@gmail.com, ORCID: [0009-0000-9082-1766](https://orcid.org/0009-0000-9082-1766)

² Müdür, Dicle Halk Eğitim Merkezi, E-posta: sabir.mustafa@hotmail.com, ORCID: [0009-0009-8637-4735](https://orcid.org/0009-0009-8637-4735)

³ Şube Müdürü, Dicle İlçe Milli Eğitim, E-posta: cihankizilbag@gmail.com, ORCID: [0009-0005-9807-4191](https://orcid.org/0009-0005-9807-4191)

⁴ Müdür, Üstüntaş İlkokulu, Türkiye, E-posta: nurbie63@gmail.com, ORCID: [0000-0002-8303-0445](https://orcid.org/0000-0002-8303-0445)

EXAMINATION OF GRADUATE STUDIES ON VALUES EDUCATION IN TURKEY

Abstract

The aim of this study is to examine the postgraduate studies on values education in Turkey with document analysis. In line with the purpose of the study, a total of 106 postgraduate theses conducted between 2017-2021 were examined. Within the scope of this purpose, the main features of the studies examining values education are discussed. The document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. As a data analysis method, descriptive analysis technique, which is one of the qualitative data analysis techniques, was used. In the examination of the said graduate studies; The "Publication Review Form" developed by the researchers using the relevant literature was used. Publication review form; It was created according to the years of the research, data types, research designs, sample group and finally their themes. According to the research findings; It is seen that the most postgraduate studies on values education in Turkey were carried out in 2020 and mixed research methods were preferred as the research type. At the same time, when the theses are examined according to the research themes, the value of respect in the theme of positive values is at a remarkable level. In the negative values theme, it was seen that the value of vindictiveness was at the forefront.

Keywords: Values, Education, Values Education, Postgraduate, Document analysis.

GİRİŞ

Değer, eylemleri ve tutumları yönlendiren temel inançlardır. Kişi veya kişiler için neyin önemli olduğunun belirlenmesine yardımcı olurlar. Değerler, davranış için genel yönergeleri sağlamaktadır (Keskin, 2008). Değerler genellikle ahlaki fikirler, dünyaya karşı tutumlar veya belirli bir grup, topluluk veya kuruluştaki 'iyi' olarak kabul edilen normlar ve davranışlar anlamına gelir. Literatürde 'özgünlük' veya 'saygı' gibi soyut gibi kavramlarda da kullanıldığı görülmektedir. Bunlar aynı zamanda basitçe değerli ilgi alanları, faaliyetler, tercihler ve eğilimler olabilir. Değerler motive eden ve kişilerin kararlarına rehberlik eden hususlardır (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016). Hayatın farklı alanlarında birçok değere ve farklı değerlere sahip olunmaktadır. Değerler, istenilen hayatı oluşturmaya yardımcı olur çünkü hayattan ne istediğinizi bilmek onu elde etmenin ilk adımınıdır. Ancak değerler çok daha fazlasını yapmaktadır. İnsan olarak büyümeye ve gelişmeye yardımcı olurlar (Aydın ve Akyol, 2020).

Tüm bunlardan hareketle akla ilk gelen sorular “Değer nedir?” olmaktadır. Ve “Değer eğitimi nasıl verilmelidir?” şeklinde soru yönelmektedir. Bu soruların her biri doğru ve ayrıntılı olarak cevaplanmayı hak ediyor. Genel olarak değer, ahlaki fikirler, dünyaya yönelik genel kavramlar veya yönelimler veya bazen sadece çıkarlar, tutumlar, tercihler, ihtiyaçlar, duygular ve eğilimler anlamına gelmektedir. Ancak araştırmacılar bu terimi daha kesin bir anlamda “doğruluk, iyilik veya doğal olarak arzu edilirlilik çağrışımlarına sahip genelleştirilmiş amaç”

anlamında kullanırlar. (Aktepe ve Yel, 2009; Aydın ve Akyol Gürler, 2020; Durka, 2012; Karakaya, 2004; Keskin, 2016; 2018). Bu amaçlar toplum tarafından meşru ve bağlayıcı kabul edilir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Neyin önemli ve ne için çabalamaya değer olduğunu tanımlarlar. Bazen değerler, "eylem amaçlarının kendileri aracılığıyla seçildiği bu tür standartlar" olarak yorumlanmıştır. (Aydın, 2012). Bu nedenle değerler, bir kültürde neyin iyi, arzu edilir ve uygun veya kötü, istenmeyen ve uygunsuz olarak kabul edildiğine dair kolektif kavramlardır (Şimşir ve Dilmaç, 2020). Değer; bir şeyin arzu edilebilirlik, iyilik açısından nasıl sıralandığı hakkında paylaşılan bir fikirdir. Dolayısıyla değerler, zenginlik, sadakat, bağımsızlık, eşitlik, adalet, kardeşlik ve dostluktur. Bunlar, bireyler tarafından bilinçli olarak takip edilen veya kendi başlarına değerli oldukları için onlara tutulan genelleştirilmiş amaçlardır. Değer veya değerler hakkındaki yargılar bireylerin yaşam felsefelerini ve davranışlarını şekillendirip yönlendiren bu doğrultuda hayatları boyunca amaçlarını, ideallerini ve düşünme tarzlarını şekillendiren ilkelere ve standartlar bütünüdür (Aydın, 2010). Sosyal bir varlık olan insanın, diğer insanlarla barışık ve sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirebilmesi için toplumla bütünleşmeye, toplum içinde yaşamaya ihtiyacı vardır (Rokeach, 1974). Bu durum, insanın sosyal yaşayış, kültürel durum ve ahlaki kural gibi toplum üyelerinin geneli tarafından kabul görmüş ilkelere uyması ile mümkündür. Toplumsal kültürün oluşması; “fertlerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması” ile gerçekleştirilebilir (Polat, 2010). Eğitimleri süresince; “öğrencilere, sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep” olacaktır. Bu durum, değerler eğitiminin okullarda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkartmaktadır (Soykan, 2013). İnsanların değer yargılarının gelişimi aile içerisinde başlamaktadır. Temeli ailede atılan değer yargılarının gelişimi ve yükselmesi okullarda oluşmaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde okulların bireylerin değer inançlarının oluşmasında önemi daha fazladır (Cevizci, 1999). Sosyal hayatımızı oluşturan ve düzenleyen, toplumsal huzuru ve mutluluğu sağlayan, bazı tehditlerin önüne geçmesine yardımcı olan değerler eğitiminin bireylere kazandırılmasında en önemli faktör eğitimidir (Coşkun, 2012).

Değerler eğitimi, eğitimin vazgeçilmez temel taşlarından biridir. Bireylere sunulan değerler eğitiminin uzun bir planlama gerektirdiği bilinmekte olup bu eğitimin bireylere aktarılması esnasında değerlerin gerçek yaşamla ilişkisini belirleyerek ortaya koymak gerekir (Kenan, 2009). Fakat son yıllarda konuyla alakalı olarak Türkiye’de yapılan çalışmalar artma

eğilimdedir (Ayaz, 2022; Baltacı, 2018; Baltacı, 2018; Beldağ, 2019; Cihan, 2014; Döş ve Savaş, 2015; Ergün, 2013; Kuçuradi, 2013; Meydan, 2014; Taşdelen, 2015).

Daha önce eğitimin içinde gizli (örtük) bir şekilde verilen değerler eğitimi özellikle 2005 ve 2006 yıllarından sonra eğitim müfredatına ve konulara yayılarak daha açık bir şekilde verilmeye başlamıştır. Değerler eğitimi, ile ilgili yapılan tüm bu çalışmaların doküman analizi yoluyla genel eğilimlerinin belirlenmesinin çocukların akademik ve sosyal açıdan gelişimlerini desteleyeceği düşünülmektedir. “Değerler eğitimine yönelik ülkemizde birçok çalışma yürütüldüğü ve bu çalışmaların yöntem, örneklem grubu ve büyüklüğü, veri toplama aracı, veri analizi, konu alanı gibi birçok yönden birbirinden farklılaştığı görülmektedir (Aydın, 2011). Literatürde birçok farklı alanda araştırmacıların eğilimlerini ortaya koymaya yönelik kısıtlı düzeyde doküman analizi çalışması yer almaktadır. (Cihan, 2014; Döş ve Savaş, 2015; Ergün, 2013). Fakat ilgili literatürde değerler eğitimine yönelik doküman inceleme yöntemiyle incelenen çalışmanın çok az olması, bu çalışmayı gerekli ve önemli kılan unsurlardan biridir.

1.1. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi, çeşitli temel öğrenme alanlarının öğrenilmesi ve öğretilmesi ve ilgili öğrenme deneyimlerinin sağlanması yoluyla öğrencilerin olumlu değer ve tutumlarını geliştirmeyi amaçlayan, eğitimin temel bir unsurudur. Bu temelde, öğrencilerin gelecekteki yaşamlarında karşılaşabilecekleri zorluklarla başa çıkmak için uygun önlemleri alabilmeleri için farklı gelişim aşamalarında karşılaşabilecekleri farklı konularda yerleşik değerleri tanımlama, nesnel olarak analiz etme ve makul yargılarda bulunma becerilerini geliştirmektir (Aydın, 2011). Olumlu değerlerin ve tutumların yetiştirilmesini yön olan okul yöneticileri, öğrenme etkinliklerinin koordinasyonunu güçlendirmek için günlük yaşam olaylarını kullanmalı ve değerler eğitiminde ahlaki eğitim, yurttaşlık eğitimi, ulusal eğitim dâhil olmak üzere çeşitli müfredatlar arası alanlar arasındaki bağlantıyı geliştirmelidir (Kamer ve Şahin, 2021).

Okullarda öğrencilere etkinliklerle değerlerin kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Eğitimciler, okullarda değer eğitimine öncü olmaları ile öğrencileri gelecekte başarılı olacak şekilde şekillendirebilmektedirler. Öğrencilerin tutumları, davranışları ve genel algıları değişmektedir. Değer eğitiminin birçok avantajı vardır. Okul yöneticileri ve öğretmenler değerler eğitimine verdikleri önem ile şu noktalarda avantaj sağlamaktadırlar; (Hökelekli, 2011)

- ✚ Öğrenciler, öğretmenleri ve diğer öğrencilerle olan davranışlarından daha sorumlu hale gelirler.

- ✚ Öğrenciler ev ödevleri ve sınıf çalışmaları ile düzenli hale gelirler.
- ✚ Her durumda öğretmenleri ve diğer öğrencilerle işbirliği yapmayı öğrenirler.
- ✚ Sınıftaki her durumu olgunlukla ele almayı öğrenirler.
- ✚ Öğrenciler sınıfta dikkatli olurlar.
- ✚ Öğrencilerin tereddüt etmeden kendi kararlarını vermelerine yardımcı olur.
- ✚ Olumlu bir zihin ve iyi bir tutum geliştirir.
- ✚ Değer eğitimi, öğrenciler ve öğretmenler arasında güçlü bir ilişki kurar.

Değer eğitimi, güçlü bir karaktere ve değere sahip, dengeli bir süreç ile gerçekleştirilmektedir (Akbaş, 2008). Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı okul ortamında değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmaların farklı değişkenler açısından nasıl bir eğilime sahip olduğunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. Okul ortamında değerler eğitimi alanında üretilen lisansüstü tezlerin;

1. Tezin yazıldığı üniversite dağılımı nasıldır?
2. Yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Veri türlerine göre dağılımı nasıldır?
4. Araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?
5. Örneklem türlerine göre dağılımı nasıldır?
6. Tema dağılımı nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, “doküman inceleme yöntemi” kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı ve sözlü materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman inceleme yöntemi ile yapılan bu çalışma, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi ile gerçekleştirilmektedir (Balcı, 1995).

2.2. Sınırlılıklar

Araştırmaya dahil edilen çalışmalar 2017-2021 yılları arasında yapılmış Yükseköğretim Kurulu tez merkezinde erişime açık lisansüstü tezlerle sınırlıdır. Araştırma tarama yapılırken kullanılan

anahtar kelimelerle (değerler, Eğitim, öğretmen) ve kullanılan arama motorlarıyla (Ulusal tez merkezi) sınırlıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Türkiye’de değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmalar çerçevesinde 2017-2021 yılları arasında yayınlanan tezlerden alınarak oluşturulmuştur. Çalışmanın verileri “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanı üzerinde tespit edilmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda 106 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Lisansüstü çalışmaların bilgilerini toplama işlemi tamamlandıktan sonra her araştırmacı diğer araştırmacıların yaptığı çalışmaları da kontrol ederek olası hataların önüne geçilmiştir (Büyüköztürk, 2010).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmacılar tarafından analiz edilen tezler; Yayınlandığı üniversiteye, yıllarına, veri türlerine, araştırma yöntemlerine, örneklem türüne göre ve Türkiye’de değerler eğitimi ile ilgili temalarında kategorilendirilmiştir. Daha sonra, tezlerin belirlenen kategorilerde dikkatli bir şekilde incelenerek veri girişi yapılmıştır. Tezler araştırmaya uygun bir şekilde sınıflandırılıp temalar, alt temalara ayrılıp kodlanarak analiz edilmiştir. (Merriam, 2013).

3. BULGULAR

Türkiye’de değerler eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların ile ilgili 2017-2022 yıllarında araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışmaların alt problemlerine ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır. Bu alt problemlerde çalışmaların yıllara, veri türlerine göre, araştırma desenlerine, örneklem türlerine ve büyüklüğüne son olarakda temalarına göre dağılımının tespit edilmesi hedeflenmiş ve bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Yapılan çalışmaların yıl bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1. Tezin Yazıldığı Üniversite

Üniversiteler	f	%
Bursa Uludağ Üniversitesi	9	8,5
Gazi Üniversitesi	6	5,5
İnönü Üniversitesi	4	3,5
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	4	3,5
Kırklareli Üniversitesi	4	3,5
Marmara Üniversitesi	4	3,5
Dumlupınar Üniversitesi	4	3,5
Akdeniz Üniversitesi	4	3,5
Sakarya Üniversitesi	4	3,5
Amasya Üniversitesi	4	3,5
Necmettin Erbakan Üniversitesi	4	3,5
Siirt Üniversitesi	3	3,0
Dicle Üniversitesi	3	2,5
İstanbul Aydın Üniversitesi	3	2,5
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2	1,5
Bayburt Üniversitesi	2	2,5
Fırat Üniversitesi	2	1,5
Anadolu Üniversitesi	2	1,5
Kastamonu Üniversitesi	2	1,5
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	2	1,5
Bayburt Üniversitesi	2	2,5
İnönü Üniversitesi	2	1,5
Kafkas Üniversitesi	2	1,5
Hacettepe Üniversitesi	2	1,5
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2	1,5
Çağ Üniversitesi	2	1,5
Bartın Üniversitesi	2	1,5
İstanbul Gelişim Üniversitesi	2	1,5
Aksaray Üniversitesi	2	1,5
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	1,5
Toplam	106	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere, tezin yazıldığı üniversite dağılımında Bursa Uludağ Üniversitesi 9 (%8.5) çalışma ile değerler eğitimi alanında en fazla tezin yazıldığı üniversite olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer üniversitelerde benzer sayıda çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılım bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2. Yıllara Göre Dağılım

<i>Yıllar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
2017	15	14,0
2018	12	11,5
2019	15	13,5
2020	18	17,0
2021	47	44,0
Toplam	106	100,0

Tablo 2 incelendiğinde Türkiye’de değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmaların en fazla 2021 yılında (f=47; %44,0), en az ise 2018 yıllarında (f=12; %11,5) olduğu görülmektedir. Sırasıyla 2017 yılında (f=15; %14,0), 2019 yılında (f=15; %13,5) ve 2020 yıllarında (f=18; %17,0), çalışmaların yapıldığı tabloda görülmektedir. Yapılan çalışmaların tez türleri bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Lisansüstü Tezlerin Tez Türüne Göre Dağılımı

<i>Tez Türü</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Yüksek Lisans	87	82,0
Doktora	19	18,0
Toplam	106	100,0

Tablo 3’te görüldüğü üzere, çalışma grubunda yer alan 106 lisansüstü tez çalışmasının 87’si (%82.0) yüksek lisans, 19’u (%18.0) ise doktora tezleri oluşturmaktadır. Lisansüstü çalışmaların en çok yüksek lisans türünde yapıldığı görülmüştür. Yapılan çalışmaların veri türleri bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4. Araştırma Yöntemine Göre Dağılım

<i>Veri Türleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Nitel	86	84,0
Nicel	15	14,0
Karma	5	2,0
Toplam	106	100,0

Tablo 4 incelendiğinde çalışmalarda en fazla nicel yöntem türünün tercih edildiği görülmektedir. Nitel çalışmalar (f=86; %84,0), nicel çalışmalar (f=15; %14,0), karma çalışmaların (f=2; %2,0) tercih edildiği yöntem olarak görülmüştür. Yapılan çalışmaların desen bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 5. Araştırma Desenine Göre Dağılım

Yöntem/ Araştırma Deseni	f	%
Betimsel Araştırma	66	64,0
Durum çalışması	22	20,0
Doküman İnceleme	5	4,9
Olgu bilim	4	3,1
İç içe geçmiş tek durum deseni (karma)	3	2,7
Literatür taraması (nitel)	3	2,7
Açımlayıcı sıralı (karma)	1	0,5
Tanıtıcı araştırma yöntemi (nitel)	1	0,5
Metasentez	1	0,5
Toplam	106	100

Tablo 5 incelendiğinde çalışmalarda en fazla kullanılan araştırma deseninin betimsel araştırma (f=66, %64,5) olduğu görülmektedir. Çalışmalarda 22 durum çalışması (%20,0), 5 doküman analizi (%4,9), 4 olgu bilim (%3,1), 3 iç içe geçmiş karma desen (%2,7), 3 literatür taraması (%2,7), 1 açımlayıcı sıralı (%0,5), 1 tanıtıcı araştırma (%0,5), 1 meta sentez (%0,5) yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların örneklem türü bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 6. Örneklem Türüne Göre Dağılımı

Yöntem/ Araştırma Deseni	f	%
Öğretmen	60	57,0
Öğrenci- öğretmen	38	28,0
Okul yöneticileri	8	7,5
Toplam	106	100

Tablo 6 incelendiğinde çalışmaların örneklem türlerine göre, öğretmen, öğrenci-öğretmen ve okul yöneticileri şeklinde kategorilenmiş olduğu görülmektedir. Çalışmalarda ağırlıklı olarak öğretmenler (f=60; %57,0), katılımcı olarak tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrenci öğretmen (f=38; %28,0), okul yöneticileri (f=8; %7,5), yürütülen çalışmalar bulunmaktadır.

Tablo 7. Okul Ortamında Değerler Eğitimi İle İlgili Çalışmalarda Öne Çıkan Değerlere İlişkin Tema, Kod ve Frekans Dağılımı

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	%	
Okul Ortamında Değerler Eğitimi	Olumlu değerler	Saygı	50	25,0	
		Sevgi	49	24,5	
		Dürüstlük	31	15,5	
		Hoşgörü	17	8,5	
		Sorumluluk	9	4,5	
	Olumsuz değerler	Kindarlık	1	6,5	
		İntikamcılık	11	5,5	
		İhmalcilik	10	5,5	
		İlgisiz	Pasiflik	5	2,5
		değerler	Tembellik	5	2,5

Tablo 7 incelendiğinde değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda öne çıkan değerlere ilişkin tema, kod ve frekans dağılımında olumlu değerler temasında saygı kodu dikkat çekecek düzeydedir. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda öne çıkan diğer olumlu temalar kodlamalarında sırasıyla şöyledir; Saygı, sevgi, dürüstlük, hoşgörü, sorumluluktur. Çalışmalarda ön plana çıkan olumsuz tema kodlamaları ise; Kindarlık, intikamcılık ve ihmalciliktir. Olumlu değerler içerisinde ön plana çıkan Saygı (f=50; %25,0)'dır. Olumsuz değerde ise kindarlık (f=13; %6,5)'tir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan çalışma 2017-2021 yılları arasında Türkiye'de değerler eğitimi konusunda yayınlanan lisansüstü tezler araştırılmıştır. Araştırma bulguları tablolar şeklinde aktararak sunulmuştur.

Bulgulara göre literatürde yer alan birçok çalışmanın sonuçlarının paralel ilerlediği görülmektedir.

İncelenen tezler yapıldıkları üniversitelere göre değerlendirildiğinde 30 farklı üniversitede bu konuyla ilgili çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda değerler eğitimi konusuna ülke genelinde önem verildiği ve bu doğrultuda birçok üniversitede bu alanda çalışmalar yapıldığı söylenebilir. En fazla çalışmanın yapıldığı ilk iki üniversite sırasıyla Bursa Uludağ Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'dir. Bu sonuca göre, bu üniversitelerde görev yapan öğretim elemanlarının değerler eğitimi konuları ile daha çok ilgilendikleri düşünülebilir. Alanyazında değerler eğitimi ile ilgili tezlere bakıldığında, Fidan ve Öner (2018) tarafından yapılan çalışmada Atatürk Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde değerler eğitimi konulu incelemenin yapıldığı belirlenmiştir. Gündüz vd., (2017) çalışmasında Gazi Üniversitesi, Er Türküresin'in (2021) çalışmasında Gazi Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde en fazla değerler eğitimi konulu tezlerin yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre son yıllarda değerler eğitiminin üniversitelerde üzerinde yoğun olarak çalışılan bir konu olduğu söylenebilir.

İncelenen tezlerde genel olarak nitel araştırma yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Nitel araştırma, doğal ortama duyarlı olma, bütüncül bir yaklaşım izleme, algıların ortaya konmasına imkan verme gibi temel özellikleri taşıması (Balcı, 2015: 36) bakımından araştırmacılar tarafından daha çok tercih edilmiş olabilir. Er Türküresin (2021) yaptığı çalışmada en çok kullanılan araştırma yönteminin nitel araştırma yöntemi olduğunu belirtmiştir. Beyhan (2012) tarafından yapılan çalışmada değerler eğitimi konusunda nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birbirine yakın oranlarda kullanıldığı görülmekle birlikte, bazı araştırmalarda her iki araştırma yönteminin de kullanıldığı saptanmıştır.

İncelenen tezlerin yarısından fazlasında hedef kitlenin belirli gruplar dışında ele alınan öğretmenler grubun oluşturduğu saptanmıştır. En az çalışılan grubun ise çok düşük bir oranda okul yöneticilerin olduğu görülmektedir. Fidan ve Öner (2018) ise, öğrenci, öğretmen ve yazılı kaynakların en fazla çalışma yapılan gruplar olduğunu tespit etmiştir. Çalışmaların temalarında elde edilen verilere göre değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda öne çıkan olumlu değerler temasında sabır kodu dikkat çekecek düzeydedir. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda öne çıkan diğer olumlu temalar kodlamalarında sırasıyla şöyledir; Saygı, sevgi, dürüstlük, hoşgörü, sorumluluktur. Olumsuz değerler temasında ise bağınazlık değeri ön plandadır. Çalışma sonuçlarına göre şu önerilere yer verilebilir:

- ✚ Değerler eğitimi çalışmalarında nicel ve nitel yöntemler beraber uygulanarak karma yöntem kullanılabilir. Böylece daha ayrıntılı yorumlamaya olanak sağlayan sonuçlar elde edilebilir.
- ✚ 2022 yılı itibariyle değerler eğitimi ile ilgili dergilerde yayınlanan makalelerin incelenmesi araştırmacılara önerilebilir.
- ✚ Değer eğitimi çalışmalarında; hedef kitle öğretmenler, öğrenciler vb. gibi eğitim faaliyetlerinde daha geniş yer alan ve aktif rolü olan kitleler olarak belirlenebilir.
- ✚ Değerler eğitimi ile ilgili daha kapsamlı nicel veya nitel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekler. *The Journal of Academic Social Science*, 1(Number: 42):361-361
- Aydın, M. Z. (2011). *Okulda ahlak eğitimi ve ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Aydın, M. Z. (2010). “Okulda değerler eğitimi”, *Eğitime Bakış Dergisi*, 6 (18).
- Aydın, M. Z. Ve Akyol Gürler, Ş. (2020). *Okulda değerler eğitimi: yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A., (1995). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara yayınları.
- Beyhan, Ö. (2012). Türkiye'de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of Values Education*, 10(24).
- Büyüköztürk, Ş. (2010) *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık.
- Coşkun, İ. (2012). *İman-ahlak ilişkisi ve değerler eğitimi, değerler ve eğiti*. Dem Yayınları.
- Er Türküresin, H. (2021). Türkiye'de değerler eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi: bir içerik analizi çalışması. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(2), 1640–1674.

- Ersin Kuşdil, M. ve Kağıtçıbaşı Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15/45.
- Fidan, N. ve Öner, Ö. (2018). Değerler eğitimine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4 (1), 1-17.
- Hökelekli, H. (2020). Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi, *Eğitime Bakış Dergisi* 18, 7.
- Kaya M., ve Taşkın O. (2019). *Okulda değerler eğitimi, teoriden pratiğe değerler eğitimi*, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaymakcam, R., Meydan, H. (2014). *Ahlak değerler ve eğitimi*, DEM Yayınları.
- Kenan, S. “ (2009). Modern eğitimde kaybolan nokta: değerler eğitimi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Keskin Y. (2008). “Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkinliğinin araştırılması”, Doktora Tezi, İstanbul.
- Korkmaz, M. (2020). “Değerler eğitimi yaklaşımları”, *teoriden pratiğe değerler eğitimi*, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Merriam, S. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. S. Turan), Nobel Yayıncılık.
- Polat, M. (2010). Küreselleşen dünyada değerler ve eğitim arasındaki bağ, değerler eğitimin heterojenleşen toplumda birlikte yaşamaya etkisi. *Marife*, 1.
- Rokeach, M. (1994). *Change and stability in american value systems, 1968-1971*, Public Opinion Quarterly.
- Soykan, N. (2013). *Genel geçer bir ahlak olanaklı mıdır?*”, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, DEM Yayınları.
- Şimşir, Z., ve Dilmaç, B. (2020). “Değerlerin sınıflandırılması”, *karakter ve değerler eğitimi*, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tunay Kamer, S., ve Şahin M. (2021). Değerlere ve değerler eğitimine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi* 50/230.